

вах про адміністративні правопорушення захисник вправі надавати допомогу особі, щодо якої здійснюється провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Позитивним у даному випадку буде досвід вирішення цих питань на законодавчому рівні у законодавстві Російської Федерації про адміністративну відповідальність. Так, у п. 4 ст. 25.5 КоАП РФ закріплено, що захисник допускається до участі у провадженні у справі про адміністративне правопорушення з моменту складання протоколу про адміністративне правопорушення, а у випадку затримання фізичної особи захисник допускається до участі в провадженні у справі про адміністративне правопорушення з моменту затримання [5].

Таким чином, норми адміністративно-деліктного законодавства прямо чи опосередковано зачіпають ряд конституційних прав особи, яка притягається до відповідальності. Вважаємо, що до таких прав належать перш за все право на повагу до її гідності та захисту честі й гідності, право особистої недоторканності, право на невтручання в особисте життя, право на інформацію, право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої збиранням, використанням та поширенням недостовірної інформації, право вільного залишення України, право власності тощо. Суб'єктам адміністративно-деліктної юрисдикції, уповноваженим на здійснення провадження та винесення рішення у справі про адміністративне правопорушення, необхідно враховувати ці конституційні права та не допускати їх порушення.

Список використаної літератури:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. // ВВР УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
2. Адміністративне деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / Центр політико-правових реформ; Автор-упоряд. О.А. Банчук. – К., 2007.
3. Нижникова В.В. Адміністративно-процесуальний статус особи, яка притягається до відповідальності за порушення митних правил // Митна справа. – 2007. – № 2. – С. 65-69.
4. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. // ВВР. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
5. Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях от 20 декабря 2001 г. // Собрание законодательства Российской Федерации. – 2002. – № 1. – Ст. 1.

Надійшла до редакції 08.12.2010

ПРИПУТЕНЬ Д.С., ад'юнкт
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 351.74

ОХОРОНА ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПОЛІЦІЄЮ У МЕТРОПОЛІТЕНІ (досвід поліції міст Вашингтона, Берліна, Лондона, Нью-Йорка, Токію)

У статті проаналізовано досвід правового регулювання та практики діяльності поліцейських структур окремих держав світу щодо охорони громадського порядку і безпеки на метрополітені.

Ключові слова: метрополітен, громадський порядок, поліція (міліція), досвід.

В статье анализируется опыт правового регулирования и практики деятельности полицейских структур отдельных государств мира по охране общественного порядка и безопасности на метрополитене.

Ключевые слова: метрополитен, общественный порядок, полиция (милиция), опыт.

Experience of legal regulation and practice of policing that some of the world to protect public order and security on the subway analysed in this article.

Keywords: subway, public order, police (militia), experience.

Забезпечення безпеки і правопорядку є одним із першочергових завдань для поліцейських структур світу. Незважаючи на відмінності у правовому регулюванні, організації, формах та методах діяльності, правоохоронці створюють умови для безпечної реалізації людиною прав

і свобод, запобігають їх порушенню, усувають наслідки надзвичайних обставин, протидіють злочинам і правопорушенням.

Серед пріоритетних завдань поліції виокремлюють охорону порядку й безпеки у громадських містах та на об'єктах масового скупчення людей, транспорті, в тому числі й у метро.

Значення метро як зручного сучасного екологічного транспорту не можна переоцінити, але слід наголосити, що поряд із перевагами метро характеризується і як місце підвищеної небезпеки. Такі надзвичайні обставини виникають як під час масових заходів, так і через необережність громадян, унаслідок злочинної діяльності окремих груп людей, пожеж тощо.

Зокрема, наявні тенденції щодо запобігання загрозам, пов'язаним із тероризмом, актуалізують проблему удосконалення діяльності поліції (міліції) на метрополітені. Найбільш поширеними правопорушеннями у метрополітенах світу є: крадіжки (в тому числі й кишенькові), хуліганські дії, тілесні ушкодження, вживання, збут та зберігання наркотичних речовин, фальшування проїзних квитків, вандалізм та пошкодження майна метро. Крім того, мають місце нещасні випадки, самогубства і сексуальні домагання [1].

Актуалізація вирішення окресленої проблематики зумовлюється надзвичайними подіями, які виникли під час вибухів у метро Лондона (2005 р.), Москви (2004, 2009, 2010 рр.), Токіо (1995 р.), Парижа (1995 р.) тощо.

Так, у результаті вибухів у лондонському метро 7 липня 2005 р. загинуло 43 особи, у московському метрополітені 29 березня 2010 р. – 40 осіб (поранено – 88), заринава атака у метро Токіо забрала життя 12 осіб (54 – постраждало), вибухи газових балонів у паризькому – 25 червня, 6 та 17 жовтня – призвели до загибелі 8 осіб (260 – поранено) [2].

І хоча в Україні подібних випадків не було, сам факт існування метрополітену у трьох містах нашої держави, перспективи розвитку цього виду транспорту, його важливе значення в організації пасажиропотоку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу у 2012 р. – всі ці фактори обумовлюють потребу в удосконаленні системи охорони громадського порядку в українських метрополітенах. Вирішенню зазначеного питання сприятиме використання позитивного досвіду поліції (міліції) окремих держав світу.

Вивчення вітчизняних та зарубіжних правових актів, наукової та навчальної літератури, публікацій у ЗМІ засвідчило, що питання охорони громадського порядку на метрополітені та запровадження відповідно досвіду діяльності поліції (міліції) окремо не досліджувалися. Тому теоретичним підґрунтям цієї публікації є наукові праці осіб, які вивчали проблеми охорони громадського порядку в цілому, на транспорті та певні аспекти зарубіжного досвіду діяльності поліцейських структур світу.

Серед них можна виокремити роботи О.М. Бандурки, О.К. Безсмертного, В.Т. Білоуса, І.П. Голосніченка, Д.Г. Заброди, В.О. Заросила, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, С.Ф. Константінова, І.М. Копотуна, О.П. Коренева, М.В. Корнієнка, М.В. Лошицького, А.В. Милашевича, О.В. Негодченка, І.Л. Олійник, М.П. Пихтіна, Г.О. Пономаренко, О.П. Рябченко, В.О. Січкаря, О.С. Юніна, О.О. Юхно, О.Г. Яреми, Х.П. Ярмакі та інших науковців.

Основним джерелом фактичного матеріалу для аналізу у цій статті стали публікації у засобах масової інформації та всесвітній мережі Інтернет.

Метою статті є аналіз досвіду діяльності поліцейських структур міст окремих держав світу щодо охорони громадського порядку і безпеки на метрополітені.

Одним із методів виявлення закономірностей, які б дозволили зробити висновок про специфіку охорони громадського порядку у метрополітені, є аналіз досвіду поліцейської діяльності інших країн. З цією метою пропонується розглянути роботу поліції одних із найбільш урбанізованих міст Великобританії, Німеччини, США, Японії. Вибір саме цих населених пунктів був обумовлений низкою чинників, а саме: 1) існування розвинутої мережі метрополітенів; 2) специфіка організації діяльності поліцейських структур на метрополітені; 3) наявність позитивних результатів у протидії правопорушенням, надзвичайним подіям у метро; 4) орієнтація саме на попередження правопорушень; 5) високий рівень технічного оснащення та інформаційного забезпечення системи охорони порядку в метро.

Вивчення основних положень щодо організації охорони громадського порядку у названих державах дозволяє стверджувати, що у більшості з них забезпечення порядку безпосередньо у метро покладається на спеціально утворені муніципальні підрозділи поліції. Наприклад, підрозділ «L» транспортної

поліції Лондона складається з понад 500 осіб, транспортний відділ поліції Нью-Йорка залучає до несення служби у метро до 2500 поліцейських [2].

Інші поліцейські підрозділи залучаються до таких заходів під час ускладнення оперативної обстановки, переслідування злочинців та правопорушників, які використовують метрополітен, участі у заходах, що проводяться унаслідок терористичних актів. При цьому вони виконують виключно повноваження, покладені на поліцію законодавством тощо. Як правило, наряди несуть службу заздалегідь розробленими маршрутами, що узгоджуються з адміністрацією метрополітену та іншими оперативними і рятувальними службами [3].

Так, поліція у разі ускладнення оперативної ситуації посилює наряди у метро, збільшує кількість поліцейських у цивільному одязі (як на станціях, так і потягах), спеціальних агентів, котрі мають відповідну підготовку, перевірок речей пасажирів (насамперед портфелів, великих валіз, рюкзаків, колясок) у метро та біля нього, інформує громадськість та закликає її до співробітництва з правоохоронними органами, сприяє евакуації громадян, залучає вибухотехнічні підрозділи до огляду станцій та рухомого складу; використовує спеціально навчених собак для перевірок багажу тощо [4].

Важливу роль у забезпеченні реагування на факти правопорушень у метрополітені відіграють системи відеоспостереження. Наприклад, у Берлінському метро протягом 2006 р. був реалізований проект щодо здійснення цілодобового відеоспостереження на трьох лініях, яких довів свою цінність у запобіганні нападам і нанесенню тілесних ушкоджень. На жаль, цей експеримент не був поширений у зв'язку зі збільшенням кількості місць, де вчинювалися злочини, через недостатню якість відеоматеріалів, що унеможливило запобігання актам вандалізму та призвело до врахування злочинцями наявності камер при вчиненні протиправних діянь [5].

У Лондонському метро також постійно збільшується кількість камер відеоспостереження (до 14 камер на кожній станції), які об'єднані в одну систему. Деякі з них здатні повертатися, збільшувати масштаб зображення. Вони розташовані так, щоб охопити більшу частину станції та пасажирські платформи, зберігають запис протягом тижня. Саме завдяки використанню відеозапису були встановлені учасники терактів у метро Лондону.

Таким чином, основне призначення відеоспостереження полягає у: охороні інфраструктури вузла (станції) і рухомого складу; контролі за дотриманням правил знаходження в зонах потенційної небезпеки для громадян; контролі за розміщенням об'єктів і робіт, що проводяться, в зонах потенційної небезпеки для громадян; забезпеченні безпеки пасажирів і вантажів на станціях; ефективному виявленні, а також запобіганні підготовці і проведенню терористичних актів, збройних нападів, грабежів; підвищенні ефективності оперативно-розшукових і профілактичних заходів правоохоронних органів; припиненні антисоціальної поведінки людей і актів вандалізму; забезпеченні можливості оперативного здобуття відео і текстової інформації з об'єктів, що охороняються, включаючи швидкий доступ до відеоархівів.

Окрема увага приділяється й іншим технічним засобам охорони порядку. Наприклад, у США та інших державах активно використовуються стаціонарні та мобільні металодетектори, пристрої для просвічування багажу, аналізатори вибухових речовин, облаштування станцій контейнерами для ізоляції вибухівки, сигнальними та інформаційними табло тощо [6]. Позитивним є й залучення службових собак для пошуку вибухівки, психологічного впливу на правопорушників, їх переслідування й затримання.

З метою забезпечення зв'язку пасажирів з поліцією та іншими аварійними і рятувальними службами у нью-йоркській підземці встановлюються телефони-автомати. На жаль, після нетривалої експлуатації приблизно четверта частина з них були пошкоджені [7].

Грунтовніше до вирішення цього питання підійшли у Лондоні, де такий зв'язок забезпечується системою екстреного оповіщення пасажирів та сигнальних пунктів на станціях і використанням можливостей внутрішньої телефонної мережі. Зокрема, кожна станція обладнана 4-7 тривожними кнопками, які об'єднані з єдиною системою кабельного телебачення та камерами спостереження. У разі активізації такої кнопки відповідна камера передає відеосигнал на монітор у кімнаті спостереження. Якщо протягом 10 секунд не відбувається реагування чергових працівників поліції на сигнал тривоги, відеосигнал передається диспетчеру, який направляє у місце спрацювання найближчий наряд. Для користування внутрішньою телефонною мережею застосовуються кіоски (газетні, сувенірні та ін.), розташовані у метро [8].

Прикладом комплексного використання сучасних форм і методів охорони громадського порядку у метро може бути діяльність транспортної поліції Вашингтону (США). Так, у 2009 р. у цьому підрозділі створено антитерористичну групу з 20 осіб, метою якої є недопущення перетворення метро у ціль для терористичного нападу. Група здійснює планові та позапланові рейди об'єктами метрополітену, посилення нагляду за окремими особами і групами, які збираються у ньому, використовуючи при цьому як гласні форми спостереження, так і приховані, обмінюється інформацією з федеральними і правоохоронними органами міста тощо.

Метрополітен обладнаний засобами захисту від хімічного, радіологічного та біологічного ураження (відповідні датчики й аналізатор встановлені на кожній станції), придбання й обслуговування яких здійснюється за рахунок федерального бюджету. Наприклад, поліцейські метро Вашингтону мають 438 портативних радіологічних детекторів розміром з пейджер, які дозволяють виявляти предмети, що мають певний радіаційний фон. Для виявлення вибухівки та вибухових пристроїв використовуються портативні рентгенівські апарати та службові собаки (виділення коштів на утримання собак та фінансування розвитку кінологічної програми частково здійснюється за рахунок грантової підтримки уряду США). Для зменшення дії вибухівки використовуються спеціальні ізоляційні контейнери. Приблизно 48 % діючого рухомого складу оснащено відеокамерами у кожному вагоні, а нові потяги оснащено стовідсотково.

Крім того, адміністрація метрополітену забезпечує інформування пасажирів про загрози і небезпеку у ньому та дії у різних ситуаціях (візуально, текстуально, символами). При цьому пасажирів розглядаються як активні учасники профілактичних дій поліції та інформатори: вони повідомляють поліцейських про залишені без догляду речі, підозрілих осіб, незвичайну обстановку тощо.

Вашингтонська транспортна поліція пишається своїм навчально-тренувальним центром з підготовки поліцейських. Він включає у себе 260-метровий тунель, два потяги з вагонами, інші обладнання метро. Працюючи цілодобово сім днів на тиждень, такий центр дозволяє пройти навчання понад 8000 поліцейських, представників інших правоохоронних і рятувальних служб, в тому числі й із інших населених пунктів тощо [9].

Також у зарубіжних державах приділяється увага й унормуванню дій нарядів поліції та їх підготовці до охорони громадського порядку у різних ситуаціях, що виникають у метро. Наприклад, в інструкціях для поліцейських, які несуть службу у метрополітені м. Токіо, наголошується на тому, що вони повинні бути готовими до дій у будь-яких ситуаціях, передусім, кожен поліцейський отримує спеціальні навички з рятування людей, надання їм психологічної та першої медичної допомоги, гасіння пожеж. Окремо розроблені інструкції щодо дій під час газової чи терористичної атаки [10]. При цьому слід звернути увагу на те, що у навіть дитячих навчальних та виховних закладах Великобританії, США, Японії діти навчаються навичкам поведінки у таких ситуаціях, у тому числі й шляхом залучення поліцейських до проведення відповідних занять з безпеки.

Важливе значення для своєчасного реагування на надзвичайні події має організація взаємодії між поліцейськими та іншими структурами, що беруть участь у їх запобіганні та ліквідації наслідків. Зокрема, відповідні повноваження включені до посадових інструкцій поліцейських, які проходять тренування із координації спільної роботи, розроблено організаційні та інформаційні схеми взаємодії між експлуатаційними та технічними службами, системи оповіщення пасажирів про небезпеку та дії з рятування (навіть в умовах знеструмлення об'єктів) [11].

Вивчення специфіки діяльності поліції щодо охорони громадського порядку у метрополітенах чотирьох міст світу дозволяє зробити такі висновки.

1. Діяльність поліції залежить від особливостей функціонування конкретного метрополітену, підходів щодо організації охорони громадського порядку у ньому, наявності загроз безпеці роботи цього виду транспорту.

2. Має місце тенденція до суттєвого удосконалення технічного забезпечення охорони громадського порядку в метро, насамперед шляхом поновлення відеоконтролю за його станом, спеціалізації підрозділів поліції, забезпечення навчання поліцейським діям у надзвичайних ситуаціях.

3. Виконання завдань, що покладаються на поліцейські підрозділи у метро, забезпечується й шляхом налагодження взаємодії між адміністрацією, аварійно-рятувальними службами та іншими правоохоронними органами.

4. Впровадження позивного закордонного досвіду в діяльність підрозділів міліції на метрополітені в Україні повинно передбачати: а) його поглиблений аналіз у межах наукових дос-

ліджень (в тому числі й на замовлення практичних підрозділів); б) проведення експериментів щодо запровадження новітніх форм і методів охорони громадського порядку у метро, їх правове та науково-методичне супроводження; в) спільну роботу з адміністрацією щодо фінансування переоснащення технічних засобів охорони громадського порядку; г) розробку та прийняття на рівні Кабінету Міністрів України, МВС та Міністерства інфраструктури України нормативно-правових актів, які визначатимуть особливості діяльності міліції щодо охорони громадського порядку в метро; д) спеціалізацію відповідних підрозділів міліції; е) збільшення кількості службових собак для пошуку вибухівки та інших шкідливих речовин і небезпечних предметів; з) постійне проведення тренувань та навчань особового складу підрозділу міліції щодо відпрацювання дій у звичайних та особливих умовах.

Список використаної літератури:

1. <http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/prgpdfs/fcpu30.pdf>
2. Полиция Токио проведет рейд против сексуальных домогательств в метро // http://www.tokyo-info.ru/news/2009/9/14/id_255.html.
3. http://www.joburg.org.za/index.php?option=com_content&task=view&id=702&Itemid=78&limitstart=1&limit=1#ixzz1CtwgyuEj.
4. <http://www.mta.info/mta/planning/ventplant/pdf/Chapter%2018%20-%20Safety%20and%20Security%20DEIS.pdf>.
5. [Internationaltransportforum.org/europe/ecmt/urban/Tokyo05/Funato.pdf](http://internationaltransportforum.org/europe/ecmt/urban/Tokyo05/Funato.pdf).
6. Полиция Вашингтона будет тщательнее охранять метро после двойного теракта в Москве // <http://www.kp.ru/online/news/641310>.
7. Policing OnLine Information System // http://polis.osce.org/countries/details.php?item_id=73&lang=ru.
8. В московском метро по примеру США установили систему для досмотра пассажиров // <http://3rm.info/7988-v-moskovskom-metro-ustanovili-sistemu-dlya.html>.
9. http://translate.google.com.ua/translate?hl=ru&langpair=en%7Cru&u=http://www.wmata.com/about_metro/transit_police/security.cfm.
10. Взрывы в московском метро (2010) // <http://ru.wikipedia.org>.
11. Нью-Йорк усиливает меры безопасности в метро ("The Straits Times", Сингапур) // <http://www.inosmi.ru/usa/20100329/158883558.htm>.

Надійшла до редакції 28.12.2010

ШУСТРОВА К.В., ад'юнкт
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 351.2

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ВЕДЕННЯ ДІЛОВОДСТВА ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті висвітлюється історія діловодства з XV ст. до теперішнього часу. Аналізується досвід документознавства різних часів із метою подальшого його використання в законодавстві України.

Ключові слова: документознавство, історія діловодства, канцелярія.

В статье освещается история делопроизводства с XV в. до сегодняшнего времени. Анализируется опыт документоведения в различные периоды в целях его дальнейшего использования в законодательстве Украины.

Ключевые слова: документоведение, история делопроизводства, канцелярия.

The history of office-work with XV century up to today's time is covered in the article. Experience of a conduct of documents in the various periods with a view of its further use in the legislation of Ukraine is analyzed.

Key words: conduct of documents, a history of office-work, office.

Виникнення будь-яких відносин зумовлює їх регулювання державою. Але перш ніж розпочнеться нормотворча діяльність, потрібно ретельно проаналізувати попередній історичний досвід регулювання подібних відносин. Це стосується і документування управлінської інфор-

